Innst. 410 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 137 S (2012–2013)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til ratifikasjon av Nagoya-protokollen til konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992, om tilgang til genressurser og en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av bruken av disse ressurser av 29. oktober 2010

Til Stortinget

Sammendrag

Utenriksdepartementet foreslår i proposisjonen at Stortinget samtykker til ratifikasjon av Nagoya-protokollen – om tilgang til genressurser og en rettferdig fordeling av fordelene som følger av bruken av disse ressurser av 29. oktober 2010.

Departementet viser til Konvensjonen om biologisk mangfold av 22. mai 1992, som ble vedtatt med konsensus på det 10. partsmøtet for Konvensjonen om biologisk mangfold i Nagoya, Japan 18.–29. oktober 2010.

Formålet med Nagoya-protokollen er å oppnå en rettferdig og likeverdig fordeling av de fordeler som følger av bruken av genetiske ressurser. Protokollen bygger på en forutsetning om at bevissthet om den økonomiske verdien av økosystemer og biodiversitet er et viktig insentiv for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Protokollen gjelder for genressurser som er underlagt nasjonale suverene rettigheter. Avtalen forplikter partene i forhold til utformingen av regelverk om tilgang til genressurser. Det pålegges også plikter med hensyn til å sørge for at genressurser som benyttes i det enkelte land er innhentet med forhåndssamtykke, dersom dette er et krav i leverandør- eller opprinnelseslandet. Protokollen inneholder også regler om tradisjonell kunnskap knyttet til genressurser.

Protokollen bygger videre på likebehandling mellom industri- og utviklingsland og vissheten om at alle stater både kan være leverandører og brukere av genressurser. Protokollen pålegger partene både forpliktelser om utforming av regelverk om tilgang til genressurser og krav til å innhente og videreformidle informasjon om bruk av genressurser innhentet fra andre parter. Hver part skal også treffe tiltak for å sikre at genressurser som benyttes er innhentet med samtykke, dersom dette er et krav i leverandør- eller opprinnelseslandet. Protokollen inneholder også regler om tilgang til tradisjonell kunnskap knyttet til genressurser og fordeling av fordeler fra bruken av denne kunnskapen med urbefolknings- og lokalsamfunn som innehar denne kunnskapen.

Departementet viser til at marin bioprospektering er et viktig satsingsområde innenfor regjeringens nordområdepolitikk. Det er grunn til å anta at det i Norge, inklusive i kyststatsområdene under norsk jurisdiksjon, er organismer som har unike egenskaper som kan danne grunnlag for ulike produkter og prosesser innenfor en rekke næringsområder. Protokollen gir mulighet til å sikre at verdiskapning basert på norske genressurser også kommer Norge til gode selv når genressursene benyttes i utlandet. Protokollen skal være med på å danne grunnlag for potensielle nyvinninger og inntekter til beste for fellesskapet i Norge.

Departementet viser til at mange av protokollens bestemmelser allerede er ivaretatt i naturmangfoldloven, havressurslova og patentloven. Naturmangfoldloven og havressurslova slår fast at genetisk materiale tilhører fellesskapet i Norge, og gir hjemler for å kunne regulere uttak og utnytting av norsk genetisk materiale.

Norge oppfyller i dag ikke forpliktelsene etter Nagoya-protokollen om tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale. Det er derfor nødvendig å innføre nye regler eller andre tiltak som oppfyller disse forpliktelsene for at Norge skal kunne ratifisere protokollen.

For å legge til rette for at forpliktelsene kan gjennomføres i forskrifter etter naturmangfoldloven, vises det til regjeringens forslag om å innføre en ny forskriftshjemmel i naturmangfoldloven kapittel VII om tilgang til genetiske ressurser, jf. Prop. 134 L (2012–2013) om endringer i naturmangfoldloven av 26. april 2013.

Norge undertegnet Nagoya-protokollen i 2011, – pr. 15. april 2013 har 16 stater ratifisert protokollen og 92 stater undertegnet den. Protokollen trer i kraft etter at 50 stater har ratifisert den. Det skal etableres et eget partsmøte for protokollen knyttet til partsmøtet for konvensjonen om biologisk mangfold. Protokollen skal evalueres fire år etter ikrafttredelsen.

Departementet viser til at protokollen nødvendiggjør lovendring og anses å være av særlig viktighet, og at Stortingets samtykke til ratifikasjon derfor er nødvendig.

Protokollen i engelsk originaltekst med oversettelse til norsk følger som trykt vedlegg til proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Irene Johansen, Torstein Rudihagen, Tor-Arne Strøm og Eirin Sund, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Oskar J. Grimstad og Kjell Ivar Larsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Egeland, fra Senterpartiet, lederen Erling Sande, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at «Protokollen om tilgang til genressurser og en rettferdig fordeling av fordelene som følger av bruken av disse ressurser til Konvensjonen om biologisk mangfold av 22. mai 1992», Nagoya-protokollen, ble vedtatt med konsensus på det 10. partsmøtet for Konvensjonen om biologisk mangfold i Nagoya, Japan 18.–29. oktober 2010. Formålet med protokollen er å oppnå en rettferdig og likeverdig fordeling av de fordeler som følger av bruken av genetiske ressurser. Komiteen har merket seg at den vedtatte protokollen vurderes å være i samsvar med norske posisjoner i forhandlingene som ledet fram til Nagoya-protokollen.

Som det framgår av proposisjonen har utnytting av genetisk materiale i organismer økt i takt med utviklingen innen bio- og genteknologi. Genetisk materiale har fått en økt verdi som «råvare» innenfor en rekke sektorer i utviklingen av kommersielle produkter. Det mest kjente eksemplet fra Norge på bruken av en genressurs i næringsøyemed er funnet av soppen *Tolypocladium inflatum* fra en jordprøve fra Hardangervidda. Fra denne soppen ble den aktive substansen cyclosporin A isolert, og med basis i cyclosporin A ble det utviklet et legemiddel som skal hindre frastøting av transplanterte organer.

Komiteen viser til at det er utviklingsland som hovedsakelig har vært leverandører av genetisk materiale og derfor også opptatt av og pådrivere for en rettferdig fordeling som følge av bruk av genressurser. Mange land, inklusive EU, har nå igangsatt prosesser for å gjennomføre Nagoya-protokollen.

Protokollen bygger på likebehandling mellom industri- og utviklingsland og vissheten om at alle stater både kan være leverandører og brukere av genressurser. Protokollen pålegger partene både forpliktelser om utforming av regelverk om tilgang til genressurser, krav til å innhente og videreformidle informasjon om bruk av genressurser og krav til å treffe tiltak for å sikre at genressurser som benyttes er innhentet med samtykke. Protokollen inneholder også regler om tilgang til tradisjonell kunnskap knyttet til genressurser og fordeling av fordeler fra bruken av denne kunnskapen med urbefolknings- og lokalsamfunn som innehar denne kunnskapen.

Komiteen viser til at protokollen vurderes å balansere interessene til land som er rike på genressurser og land som har teknologisk kapasitet til å nyttiggjøre seg disse ressursene, og at protokollen er en viktig operasjonalisering av målsettingen i Konvensjonen om biologisk mangfold om en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som oppstår ved utnyttelsen av genressurser. Marin bioprospektering er et viktig satsingsområde innenfor regjeringens nordområdepolitikk. Det er grunn til å anta at det i Norge, inklusive i kyststatsområdene under norsk jurisdiksjon, er organismer som har unike egenskaper som kan danne grunnlag for ulike produkter og prosesser innenfor en rekke næringsområder. Protokollen gir mulighet til å sikre at verdiskaping basert på norske genressurser også kommer Norge til gode selv når genressursene benyttes i utlandet. Protokollen er med på å danne grunnlag for potensielle nyvinninger og inntekter til beste for fellesskapet i Norge.

Komiteen har merket seg at Norge undertegnet protokollen under en felles undertegningsseremoni i New York 11. mai 2011. 16 stater har ratifisert protokollen og 92 stater har undertegnet den pr. 15. april 2013. Protokollen trer i kraft etter at 50 stater har ratifisert den, og skal evalueres fire år etter ikrafttredelsen.

Komiteen viser til at mange av bestemmelsene i protokollen allerede er ivaretatt i naturmangfoldloven, havressurslova og patentloven, men ikke alle. Da protokollen også nødvendiggjør lovendring og anses å være av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd.

Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Utenriks- og forsvarskomiteen viser til energi- og miljøkomiteens utkast til innstilling datert 30. mai 2013 vedrørende Prop. 137 S (2012–2013) Ratifikasjon av Nagoya-protokollen til konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992, om tilgang til genressurser og en rettferdig og likeverdig fordeling.

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til energi- og miljøkomiteens utkast til innstilling til Prop. 137 S (2012–2013) og har ingen ytterligere merknader.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av Nagoya-protokollen til konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992, om tilgang til genressurser og en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av bruken av disse ressurser av 29. oktober 2010.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. juni 2013

Erling Sande
leder

Irene Johansen
ordfører